

Sygn. akt II CSK 431/15

POSTANOWIENIE

Dnia 28 stycznia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Anna Kozłowska

w sprawie z powództwa H. S.i G. S.
przeciwko P. Spółce Akcyjnej z siedzibą w L.
o zapłatę i zobowiązanie,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 28 stycznia 2016 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powodów
od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 5 marca 2015 r., sygn. akt I ACa .../14,

odrzuca skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 5 marca 2015 r. Sąd Apelacyjny oddalił apelację powodów od wyroku Sądu Okręgowego w Ł. z dnia 18 lipca 2014 r. oddalającego ich powództwo o zobowiązanie pozwanego do złożenia oświadczenia woli i zapłatę. Powodowie złożyli wniosek o uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego i wyrok z uzasadnieniem został doręczony w dniu 31 marca 2015 r. pełnomocnikowi reprezentującemu powodów w postępowaniu apelacyjnym, który wniosek ten złożył. Jednocześnie, powodowie złożyli wniosek o ustanowienie pełnomocnika z urzędu w postępowaniu kasacyjnym. Wniosek został uwzględniony i ustanowionemu pełnomocnikowi Sąd doręczył wyrok z uzasadnieniem w dniu 5 czerwca 2015 r. (k. 662 akt sprawy); pełnomocnik ten wniósł skargę kasacyjną w dniu 1 czerwca 2015 r. (k. 633-655 akt sprawy).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W skardze kasacyjnej powodowie wskazują, że wyrok z uzasadnieniem został doręczony ich pełnomocnikowi w dniu 31 marca 2015 r., co oznaczałoby, że wynikający z art. 398⁵ § 1 k.p.c. termin dwóch miesięcy do wniesienia skargi kasacyjnej, liczony od doręczenia orzeczenia z uzasadnieniem byłby zachowany, upłynąłby bowiem w dniu 1 czerwca 2015 r., uwzględniając, że dzień 31 maja 2014 r. wypadł w niedzielę (art. 115 k.c.). W tym też dniu skarga kasacyjna została złożona. Podlegała ona jednak odrzuceniu z przyczyn następujących.

Pełnomocnik reprezentujący powodów w postępowaniu apelacyjnym, który złożył wniosek o sporządzenie i doręczenie wyroku Sądu Apelacyjnego z uzasadnieniem był umocowany do dokonania tej czynności, mieściła się ona bowiem w ramach jego dotychczasowego umocowania określonego w art. 91 k.p.c. Biorąc jednak pod uwagę, że postępowanie ze skargi kasacyjnej jest innym postępowaniem niż toczące się przed sądem powszechnym, pełnomocnictwo procesowe umocowujące do działania przed takim sądem nie obejmuje umocowania do wniesienia skargi kasacyjnej i udziału w postępowaniu kasacyjnym (por. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia z dnia 5 czerwca 2008 r. III CZP 142/07 wpisaną do księgi zasad prawnych, OSNC 2008/11/122). Stąd też, wobec braku zdolności postulacyjnej powodów przed Sądem Najwyższym,

w postępowaniu ze skargi kasacyjnej, na ich wniosek, został ustanowiony pełnomocnik z urzędu.

Jak wynika z art. 124 § 3 k.p.c., ustanowienie adwokata lub radcy prawnego na wniosek zgłoszony przed upływem terminu do wniesienia skargi kasacyjnej, oddziałowa na bieg terminu do wniesienia tej skargi w ten sposób, że sąd doręcza ustanowionemu pełnomocnikowi orzeczenie z uzasadnieniem, a termin do wniesienia skargi kasacyjnej biegnie od dnia doręczenia temu pełnomocnikowi orzeczenia z uzasadnieniem. Wziąwszy pod uwagę, że w myśl art. 133 § 3 k.p.c., doręczeń należy dokonywać do rąk ustanowionego pełnomocnika, a więc doręczenie wyroku z uzasadnieniem będzie skuteczne jeżeli nastąpiło do rąk tego pełnomocnika, który został ustanowiony do reprezentowania strony w postępowaniu ze skargi kasacyjnej, w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że art. 124 § 3 k.p.c. "koryguje" termin do wniesienia skargi kasacyjnej (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 kwietnia 2011 r. V CZ 14/11, nie publ.). Tak więc, uwzględniając treść powyższego przepisu oraz treść art. 398⁵ § 1 k.p.c. stwierdzić należy, że skargę kasacyjną wnosi się do sądu, który wydał zaskarżone orzeczenia, w terminie dwóch miesięcy od dnia doręczenia orzeczenia z uzasadnieniem ustanowionemu w tym celu pełnomocnikowi strony skarżącej. Biorąc pod uwagę, że pełnomocnik powodów otrzymał wyrok z uzasadnieniem w dniu 5 czerwca 2015 r., a skargę kasacyjną złożył wcześniej, w dniu 1 czerwca 2015 r., należało rozważyć, czy skarga kasacyjna złożona przed doręzeniem wyroku z uzasadnieniem, a więc przed rozpoczęciem biegu terminu do jej wniesienia, jest dopuszczalna.

Zagadnienie jest sporne nie tylko w doktrynie ale i w orzecznictwie. Prezentowane jest stanowisko, że w takiej sytuacji skarga kasacyjna nie podlega odrzuceniu (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2007 r. IV CZ 60/07 i z dnia 28 października 2011 r. I CZ 103/11, nie publ.), jak i stanowisko odmienne, że podlega odrzuceniu jako niedopuszczalna z innych przyczyn (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2001 r. II CZ 146/00, OSNC 2001 r., nr 12, poz.180).

Należy opowiedzieć się za poglądem prezentowanym w postanowieniu z dnia 26 kwietnia 2001 r.

W orzeczeniach pozostających w opozycji do nurtu niniejszym popieranego, wskazuje się, że terminy do wniesienia środków zaskarżenia są ustanawiane w celu określenia momentu końcowego, przed którego nastąpieniem czynność zaskarzająca musi być podjęta. Termin z art. 398⁵ § 1 k.p.c. jest takim właśnie terminem końcowym, a więc terminem, do którego upływu można najpóźniej wnieść skargę kasacyjną. Ponadto wskazuje się, że określenie momentu początkowego biegu terminu jest konieczne ponieważ inaczej nie da się oznaczyć terminu końcowego, oraz że ustawodawca oznaczył jedynie skutki niedochowania terminu końcowego, co wynika z art. 167 k.p.c. Podkreśla się, że skoro uprawnienie do zaskarżenia wyroku powstaje już z chwilą wydania orzeczenia, wniesienie środka zaskarżenia przed rozpoczęciem biegu terminu do jego zaskarżenia jest dopuszczalne.

Rozważając zasadność leżącego u podstaw przytoczonych argumentów poglądu, że możliwość zaskarżenia orzeczenia istnieje już od chwili jego wydania (por. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 5 maja 1988 r. III CZP 29/88, OSNC 1989 r., nr 10, poz. 151 i z dnia 13 maja 1993 r. III CZP 60/93, OSNC 1993 r. nr 12, poz. 223) przypomnieć należy, że pogląd ten został wypowiedziany w odniesieniu do orzeczeń, które podlegały zaskarżeniu w toku instancji. Również orzeczenia Sądu Najwyższego wydane na gruncie kodeksu postępowania cywilnego z roku 1930 (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 31 maja 1935 r. I C 2958/34, OSN(C) 1935/11/467) to co prawda wypowiedzi dotyczące skargi kasacyjnej, jednakże była ona wówczas inaczej usytuowana w strukturze środków zaskarżenia. Była środkiem zaskarżenia w toku instancji, Sądowi Najwyższemu przypisana została rola sądu trzeciej instancji.

Obecnie obowiązujący stan prawny sytuuje skargę kasacyjną poza tokiem instancji. Przysługuje ona od orzeczenia prawomocnego. Zgodnie z art. 365 k.p.c. orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy oraz inne organy państwowe i organy administracji publicznej, a w wypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby. Tak zakreślony

ustawą zakres związania prawomocnym orzeczeniem nie pozwala przyjąć, że sytuacja jest analogiczna jak przy orzeczeniu nieprawomocnym. Związanie prawomocnym orzeczeniem i wynikająca z tego pewność stosunków prawnych powoduje, że samo istnienie orzeczenia nie jest wystarczające dla jego zaskarżenia. Istnienie orzeczenia oraz przewidziana w porządku prawnym dopuszczalność zaskarżenia orzeczenia prawomocnego, stwarzają zaledwie potencjalną możliwość takiego zaskarżenia. Zaskarżenie może bowiem nastąpić tylko wówczas gdy dopełnione zostaną ustawowe warunki.

W sytuacji gdy orzeczenie podlega ogłoszeniu, kodeks postępowania cywilnego przewiduje dwuetapowy sposób dochodzenia do skutecznej skargi kasacyjnej, przy czym oba etapy następują kolejno, drugi po pierwszym. Etap pierwszy etap wyczerpuje się złożeniem przez stronę wniosku o sporządzenie i doręczenie odpisu wyroku z uzasadnieniem (art. 398⁵ § 1 k.p.c., art. 387 § 3 k.p.c.). Zgłoszenie wniosku o uzasadnienie stanowi wyraz woli zaskarżenia orzeczenia skargą kasacyjną i trafnie w doktrynie przyjmuje się, że z tą chwilą, a więc nie z chwilą wydania orzeczenia, powstaje zindywidualizowane uprawnienie do skargi kasacyjnej. Brak wniosku powoduje, że uprawnienie to, mimo istnienia orzeczenia, nie powstaje. Sytuacja jest zatem odmienna niż wówczas gdy skarga kasacyjna była usytuowana jako środek zaskarżenia w toku instancji. Wówczas prawo do skargi, istniejące już od chwili wydania orzeczenia, przy braku wniosku wygasło (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 24 listopada 1933 r. I C 2038/33, OSN 1934/6/405).

Doręczenie wyroku z uzasadnieniem otwiera etap drugi, to jest etap realizacji prawa zaskarżenia wyroku, przez wniesienie skargi kasacyjnej. Skarga będzie skutecznie wniesiona jeżeli nastąpi to w oznaczonym przedziale czasowym czyli w okresie dwóch miesięcy od doręczenia wyroku z uzasadnieniem (art. 398⁵ § 1 k.p.c.). Ustawodawca w powołanym przepisie wyraźnie wskazał, że skargę kasacyjną strona może wnieść po doręczeniu uzasadnienia, zatem doręczenie uzasadnienia dopiero otwiera możliwość/dopuszczalność złożenia skargi kasacyjnej. Znaczenie doręczenia uzasadnienia orzeczenia jest wyraźnie widoczne w sytuacji gdy nie było ogłoszenia orzeczenia a sąd doręcza stronie orzeczenie z uzasadnieniem z urzędu. Nie inaczej jest w przewidzianej w kodeksie

postępowania cywilnego sytuacji trzeciej, a więc wówczas gdy ogłoszenia orzeczenia nie było i zostaje ono zastąpione doręczeniem stronie samej sentencji orzeczenia (art. 387 § 3 zd. drugie k.p.c.). Również i wówczas skargę kasacyjną wnosi się w oznaczonym w art. 398⁵ § 1 k.p.c. przedziale czasowym, to jest w okresie dwóch miesięcy od doręczenia stronie, na jej żądanie, orzeczenia z uzasadnieniem. W każdej z tych zatem sytuacji (wymagających jednolitego traktowania) dopiero doręczenie orzeczenia z uzasadnieniem otwiera możliwość/dopuszczalność wniesienia skargi.

Przepisy kodeksu postępowania cywilnego dotyczące terminów do wniesienia skargi kasacyjnej należy odczytywać jako przepisy wyznaczające oznaczone przedziały czasowe, w ramach których należy dokonać oznaczonej czynności dla zachowania jej skuteczności. Należy przyjąć, że formalizm postępowania ze skargi kasacyjnej powoduje, że tak jak złożenie wniosku o uzasadnienie wyroku przed jego ogłoszeniem uznaje się za bezskuteczne tak i za bezskuteczne uznać należy złożenie skargi kasacyjnej przez doręczeniem w sposób przewidziany przepisami k.p.c. zaskarżonego tą skargą orzeczenia z uzasadnieniem. W odniesieniu do wniosku o doręczenie orzeczenia z uzasadnieniem ustawa również posługuje się pojęciem terminu, ale niewątpliwie i tu chodzi o oznaczony przedział czasowy, zapoczątkowany wydaniem orzeczenia i zakończony z upływem tygodnia. Wydanie orzeczenia otwiera i tu możliwość/dopuszczalność złożenia wniosku. Złożenie przed otwarciem się takiej możliwości czyni wniosek niedopuszczalnym, złożenie po upływie tygodnia czyni go spóźnionym (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia: 11 października 2002 r., I CZ 115/02; 14 kwietnia 2008 r., II PZ 3/08; 1 grudnia 2011 r., I CZ 121/11; 18 kwietnia 2012 r., V CZ 170/11; 6 czerwca 2012 r., III CZ 39/12; postanowienia Sądu Najwyższego z dnia: 24 stycznia 1997 r., I PKN 1/97; 29 sierpnia 2000 r., I CKN 713/00; 15 września 2000 r., I PKN 406/00; 20 kwietnia 2005 r., I CK 46/05; 16 grudnia 2005 r., II PZ 45/05; 3 grudnia 2009 r., I CSK 339/09).

W świetle powyższego podzielić należy stanowisko wyrażane tak w orzecznictwie jak i w doktrynie, że wniesienie skargi kasacyjnej przed doręczeniem stronie (jej pełnomocnikowi w warunkach art. 124 § 3 k.p.c. orzeczenia

z uzasadnieniem powoduje, że skarga jest kasacyjna jest niedopuszczalna z innych przyczyn .

Można dodać, że istnienie w ustawie terminu początkowego nie sposób uznać jedynie za metodę oznaczania terminu końcowego, do którego najpóźniej należy wnieść skargę kasacyjną; wystarczające byłyby uregulowanie odpowiadające treścią art. 368 § 2 k.p.c. lub podobne. Również treść art. 167 k.p.c. nie przesądza innej wykładni. Przepis dotyczy uchybienia terminu, czyli dokonania czynności procesowej z przekroczeniem terminu a nie dokonania czynności procesowej zamian stanie się dopuszczalna. Reasumując, wniesienie skargi kasacyjnej przed doręczeniem orzeczenia z uzasadnieniem stronie lub ustanowionemu, również w warunkach art. 124 § 3 k.p.c., jej pełnomocnikowi, czyni tę skargę przedwczesną a zatem niedopuszczalną z innych przyczyn (art. 398⁶ § 2 k.p.c.).

Z przedstawionych powodów, na podstawie art. 398⁶ § 3 i 2 k.p.c., orzeczono jak w sentencji.

kc